

Kvinders stemmeret

Taler

Ragna Nielsen

Dato

15 november 1888

Sted

Arbeidersamfundets sal, Kristiania

Omstendigheter

Offentlig møte om kvinnestemmerett

1 Det var i Amerika for ikke mange år siden en avskyelig, nederdrettig institusjon, som vi alle kjenner, nemlig negerslaveriet. Da kampen for negerslaveriets opphevelse begynte, var abolisjonistenes verste fiender ikke slaveeierne sammen med alle de andre i hvis interesse det lå å beholde negerslaveriet, - nei, de verste
5 fiender var i grunnen negrene selv. Det var så langt fra at de hjalp til med arbeidet for egen frigjørelse, at tvert imot deres sløvhets og likegyldighet, deres lettsindighet og uforstand la de verste hindringer i veien for arbeidet for dem. Ja, det var endog negre, som likeså ivrig som den mest fanatiske prest i syddstatene holdt på at negerslaveriet var en «guddommelig ordning», innstiftet og
10 bekreftet av Guds eget ord. Der står i Bibelen at «Kains sønner skal tjene sine brødre» - altså var slaveriet med alle dets grusomheter og avskyeligheter påbudt og billiget av Gud - det ene bibelsprog hadde mere å bety, gjaldt mere for dem enn hele kristendommens ånd, som taler høyt mot enhver urettferdighet og undertrykkelse. At negrene stod så lavt i åndelig utvikling at mange av dem ikke
15 engang forstod sin egen nedverdiggelse, gikk naturlig nok til - men derfor var det et like sørgelig faktum for dem som arbeidet for dem. Nu er det imidlertid ingen, ikke en eneste prest og ikke en eneste kvinne i hele Norges land som holder på negerslaveriet, - og allikevel står bibelsproget der fremdeles. Jeg ber Dem legge merke til det faktum.

20

Akkurat likedan er det for arbeidet i kvinnesaken. Når mennene endelig i kvinneemansipasjonen vil se en kamp om makten, i kvinnes likestilling med seg vil se en fare for sine interesser, en omveltning av det samfunn som de selv har formet, og som de ikke ønsker anderledes, - så er det jo ikke så underlig at de
25 av alle krefter kjemper imot arbeidet for kvinnes likestilling. Men når vi med sorg må si at våre verste motstandere ikke er mennene, men kvinnene selv, da kan dette ikke forklares anderledes enn av det sørgelige faktum at mange kvinner

likesom negrene dengang i Amerika virkelig ikke er kommet lenger i åndelig
30 utvikling enn at de virkelig enten ikke kan eller også er så sløve at de ikke gidder
tenke så meget over forholdene at de ser disse slik som de er. For det er jo ikke så
at kvinnene beundrer det samfunn de lever i så overmåte meget, de fleste av oss
har lidd for meget og sett for meget lidelse omkring oss til at vi skulle synes det
ikke er ting som burde være anderledes - men mange tror ikke det kan være
35 anderledes. Og den tanke at dette samfunn, hvor det hver eneste dag foregår så
mange urettferdigheter og grusomheter, at dette er mennenes samfunn, styrt
etter lover gitt av menn, med bestemmelser, skikker og ordninger som bare
mennene er ansvarlige for, den tanke faller dem ikke engang inn. Slik som det er,
slik må det være, det er sløvhetens og den åndelige dovenskaps unnskyldning for
40 å slippe å tenke. Og legio er deres antall av kvinner som likesom negrene henger
seg fast i et eneste bibelsprog og fornærmer kristendommen ved å fortelle at det
er den som påbyr en ordning som så mange kvinner er gått til grunne ved, så
mange blitt åndelig forkrøblet kort sagt, så mange har lidd så grusomt.

45 Eller kanskje jeg tar feil? Kanskje kvinnene virkelig beundrer det samfunn de
lever i, og synes at bedre kan det ikke bli. Hvorledes står det til i politikken?
Kanskje kvinnene synes at rettferdigheten der sitter i høysetet, at ærlighet og
ordholdenhet er selvsagte ting i det offentlige liv, at det kun er rene og
uegennyttige motiver som beveger de fleste politikere? Og i kirken, savner
50 kvinnene ingenting der? Eller sukker de etter litt mere liv, litt mere hjertevarme,
litt mere næring for alle sjelekrefter? Og skolene hvor deres sønner oppdras, de
skoler som menn har ordnet og hvor menn er lærere - synes kvinnene resultatet
av dem er tilfredsstillende? Går det en sedelig ungdom ut av de skolene, varm og
begeistret for alt godt, med tydelig preg av den gode innflydelse som de har
55 tilbragt sin ungdom under? Og fremfor alt forholdet med de fattige? Synes
noen kvinne virkelig at resultatet av mennenes samfunnsordning her er så
beundringsverdig? Eller synes de det er litt engstelig, dette at mennenes
samfunnsordning har bragt oss dit at vi etter de værkyndiges mening står like
foran utbruddet av en orkan, som kan ødelegge skipet med hele maskineriet,
60 hvis det ikke tas forstandige forholdsregler som kan bryte stormens verste makt.

Hva er det da vi vil, vi som arbeider for kvinnesaken og da især kvinners
stemmerett? Vi vil at menneskene skal forstå at Gud har skapt to vesener, mann
og kvinne, at han har gitt disse vesener forskjellige egenskaper som supplerer og
65 utfyller hverandre slik at bare hvor disse to virker i forening, der fremstår noe
harmonisk og fullkomment. Vi vil at det kvinnelige element skal finnes, likesåvel

som det mannlige, i skolen, blant øvrigheten, i styrelsen, i det hele samfunn - først da tror vi at samfunnet med kraft kan ta fatt på alle foreliggende oppgaver, med håp om å løse oppgaven kan begynne på arbeidet for å avskaffe alle de urettferdigheter og misligheter som det ensidige mannfolksamfunn gjennom århundrer har innført. Har det aldri hendt dere at dere har sittet i Stortinget, når det var en sak fore som for dere var en viktig sak, og har hørt på all den mannfolktale til hjertet har brent i livet på dere, og dere har hatt den største lyst til å skrike ut: «Men dere mannfolk, forstår dere da ikke det og det og det?» Hvis man kunne gjøre det, sannelig, det var menn nok i Stortinget som ville forstå - menn er da heldigvis også følende mennesker: at de ser allting fra et mannlig standpunkt er naturlig nok, det kan sannelig ingen fortenke dem i.

Vi vil altså ikke at menn og kvinner som hittil skal dele arbeidet mellom seg på den måten at det er felter, og det store, viktige felter, hvor kun mannlig innflydelse får lov å gjøre seg gjeldende, og som kvinner er utelukket fra selv om deres evner aldri så meget anviser dem plass der. Vi tror at dette er en feilaktig oppfatning av Guds mening med menneskene, og dette er vi især kommet til å tro ved at vi ser, hvorhen det ensidige mannsregimente gjennom disse årtusener har bragt samfunnene. Vi vet at det var en tid da den rå styrke var den makt som regjerte verden, at det så kom en tid da den fysiske styrke måtte bøye seg for den åndelige, den intellektuelle, og at det er den som nu regjerer i samfunnet.

Det er mennesker som finner dette i sin orden. Det er forfattere, som Ouida og Strindberg, som river ned på kvinnene, ja, ikke levner dem ære for 2 skilling - for å bruke et vulgært uttrykk - og disse forfattere kommer da ganske konsekvent til også å forakte alle som er de underkuede i samfunnet, til å tale med hån om alt som er svakt og sykt, til å finne at makt er rett, og til derfor å synge deres lov og pris som har bevist at de var de overlegne ved å tilta seg makten og altså også bør bli ved å ha den. Men kan noen virkelig se på samfunnenes utvikling og tro, at det ikke er andre makter enn den fysiske styrke og den intellektuelle overlegenhet som skal frem og gjøre seg gjeldende i samfunnene? Der er makter som heter mildhet, rettferdighet, kjærlighet, barmhjertighet - er det ikke mange tegn til at nu vil disse makter arbeide seg frem, og at for dem vil både den fysiske styrke og den overlegne intelligens bøye seg? Og når alle disse makter arbeider sammen, alle disse er kommet til sin rett, når den legemlige og åndelige styrke arbeider sammen med godheten, kjærligheten, barmhjertigheten - ja, da vil det tusenårige rike være kommet, som mange av oss håper på.

Men kvinnene kan ikke fylle en slik plass i samfunnet, som de uforstandige «kvinnesakskvinner» vil, sier noen. Det ligger i naturens egen ordning at de ikke kan det. Det å føde barn til verden og pleie og oppdra barnene tar sannelig så
110 meget tid, så mange åndelige krefter at det er urimelig å fordre at kvinnene skal gjøre mere. Jeg kan ikke tro det er noen kvinne til som vil at kvinnene ikke mere skal føde barn, ikke selv skal pleie og oppdra disse barn, og er det noen kvinnesakskvinne som ikke forstår at en kvinne som gjør dette, - der har
115 rundelig nok for sin tid og sine krefter iallfall for en god del av sitt liv, så må det være de unge, uerfarne piker som ikke har idé om hva det vil si å ha med småbarn å gjøre, som føler mange gode krefter i seg og ennå ikke har erfart at det er satt en grense for dem. Vi vil i det hele ikke at noen skal gjøre noe unaturlig - og det ville være unaturlig om kvinnene nektet å føde barn til verden, nektet å pleie og oppdra sine barn. Vi vil bare at hvert individ skal ha frihet til å
120 gjøre det som nu nettopp hun enten ved et bestemt kall eller ved forholdenes natur er blitt henvist til.

Det kan f.eks. ikke hjelpe frk. Olsen at fru Petersen har den mening at kvinnens eneste kall er å føde barn og leve for sin familie. Når frk. Olsen vet at det ikke er
125 en eneste mann i verden som hun vil gifte seg med, og ikke en eneste mann i verden som ville gifte seg med henne, og hun dertil føler at hun har både evner og lyst til å bli prest eller sakfører eller doktor eller general - ja, hvorfor ikke? hver sin smak, tous les goûts sont pour moi respectables - så kan da ingen nekte at det for henne er hårdt å skulle bøye seg for fru Petersens kategoriske befaling til sitt
130 kjønn om å holde seg innenfor de grenser fru Petersen holder seg. Frk. Olsen kritiserer ikke fru P. fordi hun har følt det som sitt eneste kall i verden å føde barn - tvert imot, hvis fru P. oppdrar sine barn godt og er alt hva en god mor og hustru kan være, gir frk. Olsen henne sin fulle anerkjennelse og respekt - men så fordrer også frk. Olsen at fru Petersen skal anerkjenne og respektere det som
135 hun - tvunget eller frivillig -, har satt seg som livskall og livsmål.

Kvinnen skal bare virke i familien, sier våre motstandere. Ja, det er sikkert, at den familie hvor det kvinnelige element ikke finnes, den har det ikke godt, det er vi alle enige om. La så være at de voksne og de friske kan ha det godt i den
140 familien, men de små og de syke, hvorledes går det med dem? Vi føler en hjertelig medlidenhet når vi hører om morløse små, som i en familie ikke har andre enn voksne mannfolk å holde seg til. La faren være så god og kjærlig han vil, de voksne brødre aldri så snille og vennlige, moren kan ingen av dem erstatte, hennes utrettelige tålmodighet, hennes bestandig ferdige sympati vil

barnet savne tungt og sårt, og det vil være høyst usikkert om dette barn kan vokse opp til et godt og rettskaffent menneske.

150 Er nu samfunnet i grunnen noe annet enn en familie i det store? Har vi ikke også her de voksne, de friske og de myndige som klarer seg godt nok og intet savner, og har vi ikke også her de små og de syke som har det så ondt at en sten kunne forbarme seg over dem. For hvem er samfunnets små? Jeg mener ikke alene med dem barnene, som det nu forresten ikke av samfunnet er sørget annerledes for enn slik man kan vente det vil bli gjort i et samfunn, hvor kun
155 faren og ikke moren har noe å si. Med de små i samfunnet mener jeg nærmest de fattige. Hvorledes sørger samfunnet for dem? Hva har disse samfunn som i sin styrelse i århundrer har unnvært det kvinnelige element, utviklet seg til? Jo, samfunnstilstandene er blitt så forkjerte at millioner mennesker må leve et liv henslept i nød og håpløs elendighet, og det enda vi alle vet at jorden er fruktbar
160 og rik nok til å gi mange flere mennesker enn det bor på den, deres rikelige utkomme.

Og hvorledes behandler så samfunnet disse fattige? Søker de å lette byrdene for dem og heller legge de byrder som må bæres, på skuldre som bedre orker dem?
165 Det er vel f.eks. på de fine viner, de kostbare silkestoffer, på alle de rikes fornødenheter at all toll blir lagt så at de fattiges kaffe og sukker og lysolje kan gå fri? Og det skulle vel ikke være så at dette rettferdige mannfolksamfunn fant seg i at autoritetene handler mot de små i samfunnet likeså rettferdig som mang en far som straffer de små hårdt for den feil som han ser igjennom fingre med hos
170 de store? Det hender vel aldri at den som har forgått seg grovt mot lovene, får lov til å smutte ut av landet fordi han hører til en klasse som er i stand til å gi sine barn alle oppdragelsens fordeler, mens den som er fra et fattig, elendig hjem må føle lovens hele strenghet. Jeg vet ikke om De synes at mennenes samfunn alltid behandler små og store like rettferdig, - jeg synes det ikke. -

175 Og så har vi de syke i samfunnet - ja, med dem mener jeg forbryterne. Det blir vel i dette mannfolksamfunn gjort alt for det første for å hindre at forbrydelsen forekommer, - samfunnet bærer seg vel her ad som den kjærlige, forstandige mor, som først og fremst søker å skaffe sine barn alle betingelser for å kunne
180 være snille og skikkelige, og så når forseelsen allikevel er begått og straffen for den må falle over den skyldige, så gjør vel samfunnet igjen som den kjærlige mor, som nettopp efter straffen tar seg enda mere av sitt barn enn noensinne før, fordi hun vet at hvis hun da slipper det, kan straffen lett virke til forherdelse,

Ja, jeg vet ikke hva De synes om den ting. Jeg antar at her ikke er en eneste følende og rettenkende kvinne til stede uten at hun en gang eller flere ganger eller mange ganger har vært indignert over den måten som især unge forbrytere
190 blir behandlet på. Jeg skal fortelle Dem bare ett eksempel av mange. En av disse prektige, oppofrende kvinner som bare lever for å hjelpe ulykkelige, gikk en dag gjennom en av de små gater i Vaterland. Der så hun to unge piker i 17-18-årsalderen stå og gråte. Hun gikk bort til dem og spurte hva som var på ferde. Så fikk hun vite at de nettopp var sluppet ut av rådstuen, hvor de hadde vært på
195 vann og brød for tyveri. Den dag var straffetiden utløpet, og så var de blitt sluppet ut på gaten. De hadde intet hjem, ingen venner i den vide verden, de visste ikke hvor de skulle vende seg hen. Damen tok dem med seg hjem, delte med dem hva hun hadde og beholdt dem hos seg til hun hadde fått overtalt noen til å ta dem i sin tjeneste. Hva der var blitt disse unge pikers skjebne hvis de
200 ikke tilfeldigvis hadde møtt denne dame, det vet vi alle. Kan man tenke seg noe mer mannfolkaktig enn å handle slik med hjelpeløse unge piker? Tror dere virkelig at slikt kunne skje hvis det blant autoritetene oppe på rådstuen hadde vært bare en kvinne med en liten smule moderlig følelse? Dette er ikke ment som en bebreidelse mot mennene. Mennene gjør sitt, og det ville være urett å
205 bebreide en mann at han ikke kan være både far og mor. Bebreidelsen er bare at de ikke vil forstå sitt eget beste. Bebreidelsen er den, som Ibsen retter mot samfunnet når han lar Lona Hessel si: I er et samfunn av peppersvenn-sjele; I ser ikke kvinnen.

210 Men kvinnens natur vil forandres og kvinneligheten lide ved at kvinnen tar del i det offentlige arbeide, klager mange bekymrede sjele både blant menn og kvinner. Tenk at kvinneligheten skulle sitte så løst utenpå at den kunne slites opp ved at en kvinne oppfylte plikter, påtok seg alvorlig arbeide! Der mangler da heller ikke på eksempler som kan vise oss at kvinner ikke mister sine kvinnelige
215 egenskaper fordi om de utfører samme arbeide som menn. Dronning Viktoria f.eks. er ikke fri for å ha tatt en smule del i det offentlige liv, og dog har hun ord på seg for å ha vært en riktig god hustru og mor allikevel, man har aldri hørt ordet ukvinnelig bli tillagt henne. Under debatten i senatet i Washington om kvinners stemmerett leste mr. West opp et brev fra en meget kultivert dame i
220 Chicago, en mrs. Leonard, hvor hun taler meget vakkert om mannens natur og om kvinnens natur og mannens oppgave og kvinnens oppgave, og ber senatet om for Guds skyld ikke å gå inn på å gi kvinnen stemmerett, for «hvis kvinner

tar del i det offentlige liv, vil de opphøre å være kvinner». Hertil svarer en
225 senator, mr. Hoar, at mrs. L. nok forstår og kan tale vakkert og sant både om
mannens natur og kvinnens natur, men at det er politikken og det offentlige livs
natur hun ikke forstår, hvis hun tror at en kvinne ved å ta del i det derfor
opphører å være kvinne.

230 Hvorfor er det nu vi kvinner vil ha stemmerett? Og er det for vår egen eller for
menneskes skyld? Jeg synes det fremgår av hva jeg alt har sagt: Det er fordi vi tror
at samfunnets arbeide alltid blir ensidig og følgelig fører til et dårlig resultat, når
ikke det kvinnelige element får lov å gjøre seg gjeldende like så vel som det
mannlige. Følgelig er det ikke alene for vår egen skyld. Men det er dertil også for
235 vår egen skyld, eller rettere sagt for fremtidens kvinners skyld, for at de skal få
den frihet til utvikling som vi så sårt har savnet, få den beskyttelse av loven som
vi kvinner som ikke har den fysiske styrke å stole på, aller mest trenger, men
hittil i mange stykker har måttet være uten. Kanskje norske kvinner tror de har
full beskyttelse av loven? Det er en engelsk statsmann som har sagt om de
240 engelske lover at de med hensyn til kvinnene ville være en skam for en barbarisk
stat.

Så er vi forberedt på å få høre meget spott for vår fordring på å få være med på å
dele samfunnets arbeide og samfunnets plikter og rettigheter. De stakkars
245 innbilske kvinnemennesker, vil både menn og kvinner si, ja, sannelig innbiller de
seg at når bare de kommer til, så skal alt bli godt, ja, så skal endog
fattigspørsmålet bli løst, dette spørsmål som de klokeste grunner på uavlatelig,
både dag og natt. Dertil svarer vi: Å nei, det innbiller vi oss i grunnen ikke. Vi
tror ikke at om norske kvinner fikk stemmerett i morgen, så ville f.eks.
250 fattigspørsmålet i Norge være løst i overmorgen. Så forhåpningsfulle er vi ikke.
Men vi tror, og vi holder fast på at det kun er når mann og kvinne arbeider
sammen at det vil lykkes å få en annen og bedre tingenes tilstand enn nu er
tilfelle i peppersvennsamfunnet.

255 Det var i Amerika en prektig negerkvinne, Sojourner Truth, som under det
første arbeide for kvinnes frigjørelse i De forente stater ble bekjent over hele
det store land for sine kloke og vittige svar på motstandernes argumenter. Da en
prest på et stort møte i Ohio søkte å slå kvinnene med at siden Eva, kvinnen, var
den første som syndet, skulle følgen av det være at kvinnene bestandig skulle
260 være mennene underdanige, svarte Sojourner: Når den første kvinne virkelig var
så sterk at hun alene kunne bringe verden på gal baug, må vel kanskje alle andre

265 kvinner til sammen kunne bringe den på rett baug igjen, og når de vil det, synes jeg mennene skulle la dem få lov til å prøve og ikke hindre dem i det gode arbeide.

Det eneste middel til å få gjøre dette er å få stemmerett. La oss da se på de forskjellige såkalte praktiske innvendinger mot kvinners stemmerett, om det er en eneste av dem som vi må si om at den er så vektig og slående at vi må bøye oss for den og oppgi vår fordring

1. Kvinner kan ikke nok til å kunne stemme. Ja, de sa så i staten Delaware også da makten ble lagt i hendene på et kongelig råd, fordi mengden av nybyggerne i Delaware var kjøpmenn, og «politikken ligger over kjøpmenns horisont». Mon kjøpmennene her til lands ville synes det argument for å berøve dem deres stemmerett var meget slående? Vi kan ikke nok til å ha en mening med om vårt lands anliggender og til å stemme på dem som kunne være best skikket til å vareta våre interesser, skjønt vi riktignok kan nok til å kunne tjene såpass mange penger at vi går inn under stemmerettsbetingelsene for menn, og skjønt vi edelmodig får lov til å betale skatt av disse våre inntekter til det almene beste.

Nu blir det jo litt for latterlig når vi sammenligner enkelte av de stemmeberettigede menn med enkelte av de ikke-stemmeberettigede kvinner, når vi sammenstiller Per Ditt og Pål Datt med en fru Camilla Collett eller en fru Eldgren eller en fru Kowalewski, og derfor sier man: Ja, det er bare unntagelsene, vi må vente til alle kvinner er blitt så utviklet at de alle som én forlanger stemmerett. Har det noensinne vært gjort, hvor stemmeretten er blitt utvidet? Har virkelig noensinne en klasse stått opp, alle som én mann og i full enighet forlangt stemmerett? Det var ikke så de amerikanske stater gjorde da de gav de befridde negrene stemmerett; det var forholdsvis meget få negre som var nådd til en så høy grad av utvikling og selvbevissthet at de forlangte stemme med i sine egne anliggender; men de fikk stemmeretten fordi det var rett og riktig at de skulle ha den, fordi det var den eneste garanti for at friheten ikke igjen i fremtiden skulle kunne tas fra dem og også fordi den var det beste oppdragelsesmiddel til mandig selvbevissthet og modenhet. Og la oss med hensyn til det at kvinnene ikke skulle være dyktige nok til å fortjene stemme med i sitt lands anliggender, huske på de ord som en stor mann har sagt: «Det er de feige og de egenkjærlige som er tilbøyelige til å ha mistillit til de andre.»

300 På kvinnesaksmøtet i København i fjor sommer fremsatte dr. Wicksell noen av

sin venn Strindbergs innvendinger, som han da selv besvarte - han var nemlig selv ikke enig med Str. Blant dem var innvendingen om kvinnens ringere intelligens, som skulle være et bevis for at hun har ikke å trenge seg inn på
305 mannens område og ta erhverv fra ham. Det kan jo nemlig ikke nektes at selv om der er enkelte unntagelser, er «den hele samlede sum av kvinnelig intelligens ringere enn den samlede sum av mannlig». - Man sier at kvinnen har ingen sans for det generaliserende, hun stirrer kun på det enkelte, på detaljen. Ja, her er riktignok et slående bevis på denne påstand. For oss kvinner slår det straks hva
310 denne påstand er for det enkelte individ. Noe så kaldblodig egenkjærlig, noe så brutalt avskyelig som denne sats kan jeg ikke tenke meg.

La oss tenke oss inn i en enkelt kvinnes situasjon. Hun føler i seg evner til et bestemt kall, og hun er ikke gift, kan altså ikke oppfylle den eneste bestemmelse
315 som Strindberg gir henne lov å ha, det er ikke engang hennes skyld, at hun ikke er det - selv Str. vil kanskje innrømme at det undertiden er så - og så kommer hun og ber samfunnet om å få lov til å få utvikle og senere benytte disse evner. Og så svarer samfunnet henne: Nei, det er sikkert at den samlede sum av mannlig intelligens er større enn den samlede sum av kvinnelig, derfor har dere
320 kvinner ingen berettigelse til å trenge dere inn på våre områder. Så spør hun: Hva skal jeg da gjøre? og så svarer samfunnet henne: Kryp hen i en krok og legg deg til å dø - du har forfeilet din bestemmelse, det er ingen plass for deg. Er det ikke vakkert? Det var nettopp det de gjorde før i tiden, alle de stakkars tanter og grandtanter, som så mange familier vet å fortelle om, som gikk til grunne borte i
325 avkrokene.

Heller ikke begriper jeg hvorledes man vil kunne komme efter dette, om kvinner er dyktige nok, utviklede nok til å kunne få samme rett som mennene, uten det da skulle være ved å sette en slags eksamen for oss. I så fall vil jeg si at det da vel
330 ikke var mere enn rettferdig at menn ble underkastet samme prøve. Og skjer det, ja, så tror jeg ikke vi kvinner vil være så bange for eksamen allikevel. Å dømme efter utfallet av dem vi hittil har fått lov til å underkaste oss, skal vi nok komme til å stå oss og stå oss godt.

335 2. En annen innvending lyder så: De mange nye stemmer vil bringe politikken inn i et nytt og farlig spor. De fleste venstremenn som er imot kvinners stemmerett er det av denne grunn, iallfall er det den eneste grunn de vil være seg bekjent. Til det kan vi nu for det første svare: Hvorav vet dere det så bestemt? Er det så sikkert at det er flere reaksjonære kvinner enn reaksjonære menn? Og for

det annet svarer vi: Det er en ting som slett ikke kommer saken ved, om innførelsen av kvinners stemmerett vil styrke høyre eller styrke venstre. Erkjenner dere at det er en rettferdig og rimelig fordring at selvstendige, myndige mennesker som oppfyller alle stemmerettsbetingelser og betaler sin skatt, ikke skal utelukkes fra noen rett fordi de er kvinner, så har dere ikke lov til å la dere avholde fra å gjøre det som er rett av noe ravneskrik, - og det kan vi nu også huske på, at det aldri skjer noen reform i verden, om den er aldri så ubetydelig, uten at en hel del fryktsomme sjeler har varslet om alle de ulykker som skulle flyte av det.

3. Og så er det en tredje innvending, som lyder så: Det er så få kvinner som vil benytte seg av sin stemmerett. Altså på den ene side: De mange stemmer vil gjøre fortred i politikken, og på den annen side: Det er så få som vil bry seg om sin rett, så det av den grunn ikke er verdt å tilstå den. Kan vi ikke være enige om at de to innvendinger slår hverandre i hjel? Og er det så få som ønsker å behandles som selvstendige mennesker, som deler plikter og ansvar, men også rettigheter med andre selvstendige mennesker, så kan det jo slett ikke være noe risikert ved å la disse få sitt ønske oppfylt.

4. Når kvinner fikk stemmerett, ville det virke uenighet i familien, sier noen, og andre sier:

5. Kvinner ville så allikevel bare stemme som mennene i familien - de to innvendinger opphever da vel i grunnen også hverandre. Hva uenigheten angår, så tror jeg ikke det kan nytte å prøve på å rydde bort alle de ting som ektefeller eller familier kan bli uenige om - hver enkelt familie eller hver enkelt ektefelle får se til å lære seg å respektere hverandres meninger, og heller ikke drar man i andre ting en slik faderlig omsorg for familiers enighet. Man hindrer f.eks. ikke en protestant fra å gifte seg med en katolikk eller jøde, ikke en vantro fra å gifte seg med en troende, og det vil vel alle medgi, at forskjellighet i religiøse meninger kan virke enda mere uenighet, enda dypere fanatisme enn forskjellighet i politiske. Forresten kan vi trøste de bekymrede med å minne dem om hva visst enhver vil kunne se i sin bekjentskapskrets, at det er meget sjelden mann og kone er av forskjellige meninger i politikken, og vi innser ikke at den ting at kvinner fikk stemmerett skulle kunne forandre forholdet der. Og med hensyn til den innvending at kvinner bare ville stemme som mennene i deres familie, svarer vi: Ja, det er virkelig høyst sannsynlig, - vi kan også gjerne vende setningen om og si: Det er sannsynlig at mennene bare kommer til å stemme som kvinnene i deres

380 familie - for de mennesker som har levet under samme forhold, under samme utviklingsbetingelser, de får i almindelighet samme meninger og anskuelser, og den eller de i familien som har den største åndelige makt vil få den største innflydelse på sine omgivelser - undertiden er det en mann, og undertiden er det en kvinne. Vårherre anser ikke stand eller kjønn når han utdeler sine gaver.

385

6. Kvinnene har ikke verneplikt, derfor kan de ikke stemme. Hertil svarer vi, som det har vært svart så mange ganger før: Så gi kvinnene verneplikt, eller vær konsekvent og ta stemmeretten fra de menn som har sluppet sin verneplikt. De to ting har jo hittil ikke hatt noe med hverandre å gjøre.

390

7. Kvinnene kan ikke stemme fordi de kommer til å forsømme det som hører deres sfære til. Ingen sier at en kjøpmann som sitter i en stor forretning, er opptatt fra morgen til aften, har hundrer av folk under seg - har for meget å gjøre med å passe sitt til å kunne tenke på politikk - derfor må stemmeretten berøves kjøpmennene. Ingen sier at fordi det er sjømenn som reiser ut på lange reiser og i den tid ikke kan avgi sin stemme, derfor skal stemmeretten berøves alle sjømenn. Men hva kvinner angår, så sier man at deres tid er så opptatt med huslig gjerning at det blir umulig for dem å passe den hvis de skal avgi så meget tid som behøves til å sette seg inn i sitt lands anliggender og en gang hvert tredje år gå hen og avgi en stemmeseddel. De må virkelig forsømme sin huslige gjerning hver gang de går ned på kemnerkontoret og betaler skatt også.

400

8. Kvinner behøver ingen stemmerett, for de blir representert av mennene. Nei, de gjør ikke. Akkurat likeså godt kunne man si at russerne behøver ikke stemmerett - de representeres jo av tsaren. Finner norske menn dette meget slående? Kvinner har særegne interesser som kun de selv kan beskytte. Og det beste bevis på at mennene ikke har representert kvinnene og varetatt deres interesser, er at det i det hele eksisterer noe slikt som en kvinnesak.

405

410 En ny innvending som er kommet til i den senere tid og bare gjelder det forslaget som er sendt inn til Stortinget, er den at vi ved å komme med denne petisjon til Stortinget gjør brudd på det rettferdige prinsipp og godkjenner de nugjeldende urettferdige stemmerettsbetingelser. De venstremenn som bebreider oss dette, svarer vi: 1) at det for oss kvinner først og fremst gjelder å få den ting anerkjent at en kvinne ikke skal nektes en rettighet ene og alene av den grunn at hun er en kvinne. Man finner ikke på å nekte en mann stemmerett fordi han er pukkelrygget, eller fordi han er halt, eller fordi han har lyst hår eller

415

brunt hår, eller fordi han er liten av vekst eller høy av vekst, men kvinner som
420 oppfyller alle stemmerettsbetingelser, nektes stemmerett kun fordi de er
kvinner. 2) så spør vi disse venstremenn som nu bebreider oss dette, om de ikke
selv har vært med på før å anerkjenne lovforslaget, kanskje til og med gitt det sin
underskrift, så det nu er for sent og temmelig uberettiget av dem å komme med
bebreidelser. 3) svarer vi at skal vi se efter og dra lærdom av hva andre land gjør,
425 hvilket jeg riktignok synes må skje med alt forbehold - så var det akkurat det som
vi nu akter å gjøre, som ble gjort i De forente stater den 8. desember 1886 og den
25. januar 1887, da debatten om kvinners stemmerett var fore i senatet. Den
første paragraf i resolusjonen lyder nemlig så: Ingen borgers rett til å avgi
stemme kan av De forente stater eller noen annen stat nektes eller innskrenkes
430 på grunn av borgerens kjønn.

Som visst alle vet, har kvinner oppnådd stemmerett i et par stater i Amerika.
Under den debatt i -87 i senatet, som jeg før har omtalt, utbredte senatoren fra
Georgia seg vidtløftig om alle de onder som ville flyte av kvinners deltagelse i det
435 offentlige liv: Kvinnene ville bli uvillige til å gifte seg, ekteskapene ville bli
ulykkelige, skilsmisser hyppige, barnene forsømte osv. Til det svarer en av
senatorene, mr. Dolph, først med noen statistiske opplysninger som slår den
annens løse påstander og formodninger til jorden, og derpå slutter han sin tale
således: Jeg må også underrette min venn fra Georgia om at siden kvinner fikk
440 stemmerett i W., har ingenting i naturens sedvanlige løp forandret seg. Solen
står opp og går ned; det er såtid og innhøstningstid; årstidene kommer og går.
Befolkningen har tiltatt med den sedvanlige hurtighet. Ekteskaper har vært
likeså hyppige, og skilsmisser ikke hyppigere enn før. Kvinnene har ikke mistet
sin gode innflydelse i samfunnet, men mennene er blitt hevet og sivilisert. Hvis
445 vi tør tro det vidnesbyrd som gis av jurister, leger, evangeliets forkynnere,
kjøpmenn, håndverkere, bønder og arbeidere, det samstemmige vidnesbyrd fra
hele Washingtons befolkning, så har resultatene av innførelsen av kvinners
stemmerett vært alt hva man kunne ønske og håpe. Noen av disse resultater har
vært at valgene har gått rolig og ordentlig for seg, at det er kommet en større
450 interesse for oppdragelsesspørsmålene og alle spørsmål angående moralske
reformer, at gode og nyttige lover er blit foreslått og satt igjennom, og som jeg
før har sagt, at tonen blant mennene er blitt hevet, uten at kvinnene har
forandret seg til skade. -

455 Den stat i Amerika hvor kvinnene lengst har hatt stemmerett, er Wyoming. I
1882 holdt mr. John Hoyt, Wyomings guvernør, en tale til den lovgivende

forsamling, hvor han sier: «Motstanderne av kvinners stemmerett kaller det et eksperiment av oss, at kvinner hos oss har stemmerett. Vi vet at det ikke er det. Vi vet at vi nu har bedre lover, bedre embedsmenn, bedre institusjoner, bedre moral, en bedre samfunnstilstand i det hele tatt, enn vi ellers kunne ha hatt, vi vet at ikke en av de ulykker og onder som ble spådd oss skulle følge med kvinners stemmerett, er inntruffet. Vi vet at en stor mengde av våre kvinner, og blant dem alle de beste, har tatt imot stemmeretten som et kostbart gode og øver den som en patriotisk plikt. Vi vet at efter 12 års prøve er kvinners stemmerett blitt et så anerkjent faktum at ingen her drømmer om å oppløfte sin røst mot den. Vi er for lenge siden kommet til den overbevisning at kvinners innflydelse er likeså sunn og likeså nødvendig i statens styrelse som i familien.»

Vi er så vant til å si at Norge er et fritt land. Ja, er det virkelig det, så lenge det bare er minoriteten av landets borgere som har rett til å stemme over anliggender som vedkommer alles felles interesse? Hva er det som gjør at et land er fritt? Er det da ikke det at regjeringen regjerer med de regjertes samtykke? Og når kvinnene og arbeiderne - alle de voksne, bevisste mennesker som utfører vår daglige gjerning, utfyller vår plass i samfunnet til like så meget nytte for dette som enhver som er stemmeberettiget, i mange tilfeller betaler skatt - når vi allikevel settes i klasse med barn, idioter og forbrytere, må utføre plikter uten noen tilsvarende rett, må betale skatt uten å ha fnugg av innflydelse på hvorledes våre penger blir anvendt, kan vi da egentlig være med på å si at Norge er et fritt land? Ja, for overklassens menn, for dem er Norge et fritt land, men vi kvinner og arbeidere, vi kan ikke si det - ennå. Men det kommer nok.

Kilde

Kari Skjønberg (red.): Mannssamfunnet midt imot, Oslo 1974, s. 88-100

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kvindes-stemmeret>